

Farní kostel sv. Václava v Novosedlech n. N.

Farní kostel sv. Václava v Novosedlech n.N. stojí na návrší a je odtud rozhled do širokého okolí. Ke kostelu náleželo téměř 72 ha pozemků. Starý, malý kostel počtu osadníků nestačil, byl proto postaven kostel nový v románském slohu. Se stavbou kostela bylo započato 11. května 1867, kdy byly položeny a vysvěceny dva základní kameny, do nichž byly uloženy pamětní listiny. Kostel byl dostavěn roku 1869 a roku 1870 byl vysvěcen. Projekt na kostel zpracovával stejný projektant jako na kostel v Lomnici n.L. Z neznámých důvodů došlo k záměně obou projektů, takže vlastně novosedelský menší kostel stojí v Lomnici a větší lomnický v Novosedlech.

Do presbytáře vede vítězný oblouk a jeden stupeň. Hlavní loď je vysoká jako presbytář a to 11,10 m, ale je širší, má šířku 8,14 m. Dvě vedlejší lodi jsou nižší, 5,80 m vysoké a 2,75 m široké. Každá je oddělena od hlavní lodi čtyřmi sloupy s pěti oblouky a nad každým obloukem je okno. Ve vedlejších lodích je také po pěti oknech. Pod kruchtou jsou dva sloupy se třemi oblouky. Ve výklenku pod kruchtou je pěkně upravený Boží hrob. V presbytáři stojí hlavní oltář s obrazem sv. Václava z roku 1844 od E. Schallera z Vídně, pak křtitelnice z roku 1712, kazatelna a proti ní kříž s ukřížovaným. V každé vedlejší lodi je jeden oltář, na pravé straně se sochou Panny Marie Lurdské, na levé straně se sochou sv. Jana Nepomuckého a v této lodi jest také zpovědnice.

Ze starého kostela, který již před rokem 1309 býval farním, a kolem něhož býval hřbitov, zůstal jen presbytář se zachovalým žebrovým klenutím z doby rané gotiky. Věž v boku presbytáře – u starého kostela v boku lodě – byla postavena roku 1698 a roku 1867 byla zvýšena, ale zvony zůstaly na původním místě. Byly celkem tři, velký s obrazem sv. Václava a Panny Marie s nápisem: „Svatý Václave oroduj za nás!“, který byl ulit roku 1656. Druhý zvon, asi o polovinu menší, byl přelit roku 1791 a byl ozdoben křížem a obrazem sv. Josefa. Třetí zvon byl malý, bez letopočtu a tím se zvonilo jen večer po klekání za dušičky.

Nový hřbitov byl postaven a posvěcen roku 1871. V knihách prvního arcibiskupa pražského Arnošta z Pardubic z roku 1359 se uvádí, že Novosedly měly již před tímto rokem vlastního faráře Mikoláše, který zde také toho roku zemřel.

Ve válečných dobách přifařeny byly Novosedly n.N. k faře ve Stráži n.N., později také k Třeboni a Lomnici n.L. Roku 1785 byla v Novosedlech n.N. ustavena samostatná duchovní správa. Lokálie a patronát kostela a fary převzala Matice náboženská, ale první lokalista byl jmenován až v roce 1786 to Beregisus Gregor, augustián ze zrušeného kláštera Třeboňského a tento zde také 17. srpna 1788 zemřel. Dalšími nástupci byli postupně lokalisté Jan Fökling, zemřel 22. dubna 1791. Josef Kunert, přesídlil do Nedvědic. Jan Geiger, zemřel zde 12. září 1807. František Hanikiř, přesídlil do Sudoměřic. Martin Skalický, přesídlil do Nového Etinku, (dnešní Nové Včelnice). Václav Groschumer, zemřel zde 28. března 1830. Jan Sirový, který při návštěvě v Třeboni tam onemocněl a zemřel 28. dubna 1834 a je tam i pochován. František Hubička, zde byl do roku 1851. František Veselý, byl zde jmenován prvním farářem a jeho přičiněním postaven nynější kostel. Téhož roku byla zdejší lokálie byla povýšena na faru. V roce 1869 odstěhoval se farář František Veselý do Soběslavi na odpočinek.

V roce 1892 na den sv. Vojtěcha přistěhoval se na zdejší faru z Hoštic u Vimperka nově ustanovený farář Josef Duda. Narodil se ve Strakonících 13. listopadu 1840 a

byl vřele přivítán. Zapsal se do dějin Novosedel tím, že v roce 1905 podle hodnověrných pramenů sepsal a vydal knihu Paměti osady Novosedelské.

Děkan Josef Duda se odebral na odpočinek 1. března 1910 po sedmnáctiletém působení na zdejší farní osadě. Zakoupil si domek u hřbitova č.p. 65, který později zdědil Pícha, když si vzal za manželku bývalou kuchařku děkana Josefa Dudy. Děkan Josef Duda zemřel v roce 1915 a je pohřben na zdejším hřbitově.

Od 1. března 1910 do 1. července téhož roku byl administrátorem zdejší fary Václav Kroupa, administrátor kostela ve Mláce. Od 1. července stal se zde farářem Jan Vojta, narozený 14. srpna 1860 v Jindřichově Hradci.

14. května 1904 bylo ve zdejším kostele svatě biřmování, jež uděloval biskup Dr. Martin Josef Řiha, který byl osadníky slavnostně uvítán.

Roku 1910 byla opravena krytina na kostele a nově natřeny dveře. Byly také provedeny drobné opravy na faře. V dalším roce 1911 byla opravena krytina také na věži kostela a na věž dána nová pozlacená bání, do níž byl uložen pamětní spis. Tuto bání v květnu 1945 po skončení 2. světové války některý sovětský voják ze silnice prostřelil puškou a otvor po kulce byl z tohoto místa dobře viditelný.

V roce 1913 byly dány nové železné dveře do věže kostela a na hřbitov. Roku 1914 byl postaven u farní zahrady dřevěný plot s kamennými sloupky, plot dosahoval až k márnici. Byla také opravena hřbitovní zeď.

Musím se ještě zmínit o tom, že za doby roboty měli robotníci určité povinnosti k faře. Někteří na faře robotovali, jiní odváděli faře hospodářské výrobky a jiní peníze. Největší zátěží pro usedlíky byla tzv. „železná kráva“. Když někdo obětoval kostelu živou krávu, byla tato dána některému osadníkovi na výživu a ten z ní odváděl faře „desátek“, to je daň. Zašla-li kráva, břemeno usedlému zůstalo. Musel desátek odvádět faře dál, až dal faře jinou živou krávu a ta byla dána k výživě dalšímu osadníkovi. Že při novosedelském kostele „železné krávy“ byly, je doloženo archivními zápisy. Když v roce 1848 byla zrušena robota, došlo také ke zrušení těchto povinností k faře.

Fara byla také povinna vést matriku a tuto povinnost jí ukládal tridentský koncil roku 1563 a který určil také jejich obsah. Nazývaly se „Matrica tripartita“. Byla totiž vždy jedna kniha společná pro zápisy narození, oddavek i úmrtí. Latinsky matrica baptisatorum, kopulatorum et mortuorum. Obsah zápisu byl stanoven podle tak zvaného římského rituálu. Místo příslušné události – narození, svatby, úmrtí bylo označováno dle farnosti. Zápis prováděl farář, nebo kantor, který byl správcem kůru, kostelník nebo jiná osoba. V roce 1770 nařídila Marie Terezie, že do matrik se má zapisovat i jméno nemanželského otce, pokud se k otcovství přiznal. Od roku 1771 se zapisovaly popisná čísla domů. Do roku 1785 byly matriky záležitostí výhradně katolické církve. Císařským patentem z roku 1781 a 1784 a dvorským dekretem z roku 1787 se matriky staly veřejnými listinami a bylo nařízeno používání nalinkovaných formulářů. Z údajů zapisovaných do určených sloupců zmizely osobité zápisy farářů mnohdy zachycující i další osudy rodin. Po druhé světové válce byla celá matriční agenda odejmuta církvi a zákonem ze dne 7. prosince 1949 převedena na státní správu.

Za první světové války 3. října 1916 byl sejmut z věže kostela prostřední zvon „Sv. Josef“, byl na něm nápis „Josephus Perner refudit 1791 ouravit Novosedlensis excelesiu“. Zvon byl vysoký 67 cm a široký 52 cm, zdoben byl vypouklými ornamenty. Před sejmutím zvonu z věže bylo na něj v 11 hodin vyzváněno. Sešlo se mnoho lidí, někteří přišli pozdě na rozloučení s tímto zvonem a tak odcházejíce plakali. 17. září byl sejmut z věže zvon nejmenší a ponechán byl jeden zvon. 9. září byl sejmut i zvon z kaple na návsi vážící 8 kg a o průměru 25 cm. Sejmuté zvony byly

rekvírovány armádou a přetaveny na zbraně potřebné pro vedení I. světové války. 25. července 1918 bylo také odebráno armádou 36 píšťal z kostelních varhan o váze 53,25 kg.

23. května 1929 konal se v kostele velký obřad biřmování, jehož se zúčastnilo více jak 300 biřmovanců.

K výročí 1000 let sv. Václava byla ve zdejším kostele sloužena slavnostní mše svatá a to 31. srpna 1929.

31. října 1918 byl k příležitosti skončení I. světové války konán slavnostní průvod do zdejšího chrámu a po mši svaté zazněla poprvé v kostele hymna „Kde domov můj“.

Roku 1926 byl kříž před postranním vchodem do kostela opraven a byl také zakoupen nový obraz Vykupitele za 100 Kč z uspořádané sbírky. V roce 1927 byla provedena oprava střechy kostela a fary, nátěr věže, okapů a dveří celkovým nákladem 12.000 Kč. Tato částka byla hrazena ze jmění kostela.

Roku 1931 byly pořízeny obleky pro ministranty za 400 K a nový příkrov na máry za 810 K. V prosinci roku 1932 byly dány do varhan kostela píšťaly náhradou za rekvírované armádou. Montáž píšťal provedla firma z Tábora za obnos 3.450 Kč.

2. října 1934 zemřel v nemocnici v Jindřichově Hradci děkan zdejší farnosti Jan Vojta, který působil zde od 1. července 1910. Na jeho pohřeb byla vypravena početná delegace hasičů z Novosedel a Koleneč. Pohřben je v Jindřichově Hradci na hřbitově Nejsvětější Trojice. Administrativou byl zde pověřen P. Jordán z dominikánského kláštera v Třeboni.

1. března 1935 byl na zdejší faře jmenován farářem Matyáš Struška, který se narodil 4. května 1880 v Božkově u Plzně. Působil na mnoha místech. Do Novosedel přesídlil jako farář ze Zavlekova u Klatov. Nejen že byl osadníky v Zavlekově přátelsky provázen, ale i zde byl přátelsky uvítán. V době jeho příchodu byla fara v zanedbaném stavu. Farář Matěj Struška dal ihned vysázet 36 ovocných stromů a 24 keřů rybízu a angreštu.

23. června 1935 měli kolenečtí osadníci svou slavnostní mši svatou ve zdejším kostele. Šli do kostela v průvodu s hudbou a dívky v něm nesly sošku Panny Marie z kolenečké kapličky.

V roce 1936 byl fojtovním (ochranným) komisařem zdejšího farního majetku lesní správce Rudol Veber z Koleneč. V roce 1939 byl jmenován fojtovním komisařem místní řídící učitel František Manina a to až do zestátnění farního majetku v roce 1950.

16. srpna 1936 započalo se s většími opravami fary a kostela. Práce prováděl stavitel Karel Kazda z Veselí n.L. Opravy stály celkem 80.000 Kč a byly uhrazeny Zemským výborem – oddělením 7.

Od 1. září 1945 byl jmenován farář Matyáš Struška farářem v Dráchově u Veselí n.L. a odstěhoval se po své nemoci v polovině září 1945. Od 1. září byl jmenován zdejším administrátorem Ondřej Rytíř a byl zde toliko jeden měsíc. Dal pořídit do fary a k hlavnímu oltáři kostela elektrické osvětlení. Dalším administrátorem byl jmenován František Kubát, administrátor v Tučapech a nastoupil zde 10. října 1945.

K vánocům roku 1945 byly do kostela zakoupeny jesličky od firmy „Chrámové družstvo“ z Pelhřimova za 12.000 Kč. Tato částka byla uhrazena veřejnou sbírkou.

V roce 1946 přidělil Místní národní výbor v Novosedlech hasičskému sboru opotřebovaný zabavený potahový vůz s podmínkou, že jej bude použito k pořízení pohřebního vozu. Stavba tohoto vozu byla zadána koláři Ladislavu Danielovi a kováři Františku Baštovi v Novosedlech, Vančurovi v Mláce a natěrači Pánkovi v Lomnici n.L. Pak pohřební vůz pořízený za 12.549 Kč vysvětil administrátor František Kubát,

kteřý dovolil uskladňovat pohřební vůz v budově fary. Vůz zůstal majetkem požárního sboru. Prvně bylo použito tohoto vozu při převozu zemřelé Marie Hanouskové, matky choti zdejšího holiče Peřana do Stráže n.N., kde byla pohřbena. Převoz ten jako první zařídil koňským potahem František Sokolík z č.p. 39. Vůz tento mohli používat osadníci při pohřbech za určitý poplatek k úhradě nákladů na jeho pořízení.

V roce 1946 zastávala službu kostelníka farní služebná Anna Frešlová z Tučap. Hrobařem byl Tomáš Bárta z Novosedel č.p. 100.

V dubnu tohoto roku bylo v kostele instalováno celkové elektrické osvětlení. Instalaci provedla firma K. Novotný z Lomnice n.L. za 18.000 Kč. Také kostelní inventář byl rozmnožen o věci vysoké ceny. Vše bylo hrazeno dobrovolnou sbírkou přifařených občanů.

30. června 1947 účastnili se naši občané slavnostního uvítání delegace duchovních, kteří vezli sebou lebku sv. Vojtěcha. Svaté ostatky prvního pražského biskupa byly položeny na hlavní oltář, který byl bohatě vyzdoben květinami a světly. Marie Vocová z Novosedel n.N. přednesla v kostele před oltářem báseň k této slavnostní příležitosti. Pak následovalo kázání faráře Františka Kubáta a bylo ukončeno slibem věrnosti. Po svatovojtěšské písni promluvil ještě Dr. Jan Merell z Prahy, průvodce ostatků. Ke konci bylo uděleno s ostatky věřícím požehnání. Tím byla pobožnost tato ukončena. Bylo přítomno také mnoho knězů z okolí. Průvod, čítající 13 osobních aut pokračoval pak do Stráže n.N.

V roce 1947 na jaře byl vysvěcen nový zvonek do kaple sv. Jana Nepomuckého na návsi v Novosedlech n.N. Tento zvonek zakoupil stavitel Vojtěch Novák z Prahy, který zde měl pronajatou honitbu. Svěcení konalo se o pondělí svatodušním za hojně účasti občanů.

Téhož roku v létě byl vymalován farní kostel nákladem 40.000 Kč. Malbu provedl malíř Jan Skoblík z Lomnice n.L. Malba na stropě nad hlavní lodí byla pouze opravena. Peníze na úhradu této práce byly sebrány při dvou dobrovolných sbírkách a to v lednu a říjnu. Na hřbitově byl také postaven nový dřevěný kříž s obrazem Krista malovaném na plechu. Kromě této sbírky na malování kostela bylo od občanů vybráno na potřeby kostela 33.858 Kč. Vydání na různý inventář kostela činil 27.100 Kč a tak zbylo 6.758 Kč.

V roce 1949 vyšel nový zákon o sňatcích, který nařizoval oddavky uskutečňovat na obecních úřadech k tomu vybraných. Církevní sňatek nebyl podle nového zákona povinný.

13. září 1950 bylo zrušeno fojtovní komisařství nad majetkem zdejší fary a veškerý majetek byl převeden na stát. U fary zůstal 1 ha pozemků, tyto pozemky byly ponechány k osobnímu užívání vždy ustanovenému duchovnímu.

Celková výměra pozemků římsko-katolického kostela v Novosedlech n.N. byla: 13 ha 33 a 19 m čtverečních polí, 7 ha 65 a 97 m čtverečních luk, 15 a 6 m čtverečních zahrady, 88 a 76 m čtverečních pastvin, 29 ha 73 a 94 m čtverečních lesů, 9 ha 96 a 70 m čtverečních rybníků a močálů, 18 a 16 m čtverečních zastavěné plochy, celkem 61 ha 91 a 78 m čtverečních. Konečné zúčtování farního majetku provedl fojtovní komisař František Manina 13. září 1950. K tomuto dni byly příjmy 1.700 Kč a vydání 1.275 Kč. Konečná hotovost byla 425 Kč a byla zaslána účtárně ONV (Okresní národní výbor) v Třeboni. K faře tehdy patřil dnešní les Hájice, kde se říkalo „V záduší“, a to proto, že to byl les, který zemřelí po částech věnovali kostelu za spásu své duše.

22. dubna 1952 byl dosavadní duchovní správce zdejší fary Antonín Sedláček vzat komunistickým režimem do vazby. Důvody vazby nejsou již známy, zřejmě se stal obětí proticírkevní kampaně komunistického režimu. Vedením duchovní správy

byl pověřen farní úřad v Lomnici n.L. Během týdne byl dosazen nový farář Ondřej Hornický, původem Slovák. Pobyl zde jen krátce, na podzim téhož roku byl jmenován duchovním správcem v Rapšachu a ze zdejší obce se odstěhoval. Duchovní správu na zdejší faře vedl potom Jan Pražák, děkan v. v., který se přistěhoval z Dolní Radouňe do č.p. 49 v Novosedlech n.N. Posledním farářem který bydlel na zdejší faře byl Dr. Březina se svou kuchařkou. Od té doby nebyla fara obydlena žádným duchovním správcem a sloužit mše sem dojížděli faráři z okolních farností. Byli to: děkan Vlček z e Stráže, děkan Vízner z Lomnice, vikář Karel Vrba z Třeboně, děkan Antonín Lyko ze Stráže, děkan Jiří Cihelna z Lomnice, kněz Jaroslav Soukup z Českých Budějovic a dále kaplani Pavel Berkovský, Václav Sika, Pavel Kubů a Petr Koutský, všichni z Jindřichova Hradce. V současné době sem dojíždí sloužit církevní obřady probošt Václav Habart a kněz Martin Bětuňák oba z Jindřichova Hradce.

V noci ze 6. na 7. června roku 1993 kostel navštívili zloději a ukradli tři vzácné obrazy. Roku 1996 byla provedena rozsáhlá oprava-hřbitovní zdi a při této příležitosti byl upraven terén kolem této zdi. Zeď byla opatřena novou omítkou a střešní krytinou z pálených tašek. zednické práce provedl Jiří Bašta, pokrývačské práce Pavel Huboň, oba z Novosedel n.N. Celkový finanční náklad na tuto opravu činil 193.349,- Kč.

Varhaníky v novosedelském kostela byli podle dostupných pramenů František Klíma, řídící učitel místní školy, po něm František Manina, řídící učitel na zdejší škole. Dále Ludvík Koranda starší a od roku 1949 až dosud jeho syn Ludvík Koranda, kterému je 83 let.

Z kostelníků mohu jmenovat jen ty, kteří se zachovali v paměti osadníků. Byl to J. Dvořák, Josef Koktavý ze vsi, Josef Koktavý od kostela, Jan Pavlečka, Zdeňka Pražáková.

Po roce 1953 byla fara předána státem do užívání nově založenému Jednotnému zemědělskému družstvu Novosedly n.N. To užívalo hospodářské budovy a ve vlastní obytné části fary byla zřízena mateřská školka. Ta se později přestěhovala do budovy základní školy a tyto prostory byly po několik let nájemným bytem. Před rokem 1990 byla fara a márnice církvi pronajata na dobu 99 let k rekreačním účelům občanům z Prahy. Ti tyto částečně zdevastované stavby upravili a dnes jsou opravené budovy ozdobou obce.

Vladimír Dobeš
březen 2002

V období let 1996 – 2012 spolupracovala obec s farností na opravě kostela sv. Václava v Novosedlech nad Nežárkou, a to zejména při výměně střešní krytiny a opravě venkovních omítek. V roce 2013 byla provedena rozsáhlá úprava veřejného prostranství u kostela. Na podzim roku 2023 se církev obrátila na obec s nabídkou bezúplatného převzetí kostela. Po ročním jednání zastupitelstvo obce dne 5.9.2024 jednomyslně schválilo darovací smlouvu a po provedení vkladu do katastru nemovitostí se dne 29.10.2024 stala obec vlastníkem kostela sv. Václava v Novosedlech nad Nežárkou. Zastupitelstvo obce chápe kostel jako významnou dominantu a uvědomuje si závazek při jeho údržbě. Ve způsobu užívání kostela se v zásadě nic nemění, nadále bude sloužit ke konání mší, koncertů, svateb a pohřbů.

Filip Mencl, listopad 2024

